

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 18 czerwca 2025 r.

Pozycja 60

POSTANOWIENIE

z dnia 4 czerwca 2025 r.

Sygn. akt P 14/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bogdan Świączkowski – przewodniczący
Krystyna Pawłowicz
Stanisław Piotrowicz – sprawozdawca
Jakub Stelina
Rafał Wojciechowski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 czerwca 2025 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim,

„[c]zy art. 179¹ w związku z art. 182^{1c} § 1 i 4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (Dz. U. 2018.917 j.t.), interpretowany w ten sposób, iż złożenie przez matkę dziecka wniosku o udzielenie urlopu rodzicielskiego jednorazowo, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182^{1a} § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy, w przypadku rezygnacji przez matkę z korzystania z udzielonego jej urlopu rodzicielskiego, uniemożliwia udzielenie matce dziecka, niewykorzystanej części urlopu rodzicielskiego w późniejszym okresie, nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 rok życia, jest niezgodny z art. 2, 32 ust. 1 Konstytucji RP”,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W postanowieniu z 25 września 2018 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim (dalej: pytający sąd) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, „[c]zy art. 179¹ w związku z art. 182^{1c} § 1 i 4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (Dz. U. 2018.917 jt. [dalej: k.p.]), interpretowany w ten sposób, iż złożenie przez matkę dziecka wniosku o udzielenie urlopu rodzicielskiego jednorazowo, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182^{1a} § 1 ustawy z dnia 26 czerwca

1974 roku Kodeks pracy, w przypadku rezygnacji przez matkę z korzystania z udzielonego jej urlopu rodzicielskiego, uniemożliwia udzielenie matce dziecka, niewykorzystanej części urlopu rodzicielskiego w późniejszym okresie, nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 rok życia, jest niezgodny z art. 2, 32 ust. 1 Konstytucji RP”.

1.1. Pytanie zostało zadane w związku z postępowaniem zainicjowanym odwołaniem ubezpieczonej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o odmowie prawa do zasiłku macierzyńskiego w wymiarze 16 tygodni, nieprzypadającym bezpośrednio po poprzedniej części tego urlopu.

Ubezpieczona złożyła wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego – w wymiarze 32 tygodni (od sierpnia 2016 r. do marca 2017 r.), oświadczając jednocześnie, że nie podejmie zatrudnienia w trakcie jego pobierania, a także, i z zasiłku nie będzie korzystał ojciec dziecka. We wrześniu 2016 r. ubezpieczona oświadczyła, że od września 2016 r. rezygnuje z zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego. Od tej pory do marca 2017 r. ubezpieczona korzystała z zasiłku chorobowego w związku z orzeczoną niezdolnością do pracy. Od marca 2017 r. do marca 2018 r. pobierała zasiłek macierzyński oraz zasiłek macierzyński odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego na drugie dziecko. W marcu 2018 r. ubezpieczona złożyła wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego odpowiadającego okresowi urlopu rodzicielskiego w wymiarze 16 tygodni. Stanowiło to pozostałą, niewykorzystaną w 2016 r. część urlopu. Urlop ten nie przypadał zatem bezpośrednio po jego poprzedniej części.

1.2. Pytający sąd uznał, że zgodnie z powszechnie przyjętą interpretacją przepisów, na które powoływała się ubezpieczona, w wypadku rezygnacji z części urlopu rodzicielskiego udzielonego na podstawie wniosku o przyznanie urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze i nieprzejęcia korzystania z tego urlopu przez drugiego z rodziców następuje utrata prawa do korzystania z jego dalszej części. Ubezpieczona może zrezygnować z całości lub częściawnioskowanego w pełnym wymiarze urlopu macierzyńskiego. Pozostała część lub całość może zostać wybrana przez pracującego ojca, wychowującego dziecko. Jednak, jeśli ojciec takiego wniosku nie złoży lub złoży wniosek i wróci wcześniej do pracy, niewykorzystany urlop przepada.

1.3. Taka interpretacja art. 179¹ oraz art. 182^{1c} § 1 i 4 k.p. jest, zdaniem pytającego sądu, niezgodna z art. 2 i art. 32 Konstytucji. Pytający sąd wskazał, że obowiązująca wykładnia zaskarżonych przepisów dokonuje rozróżnienia sytuacji prawnej rodziców chcących skorzystać z urlopu rodzicielskiego w zależności od tego, czy składają oni wniosek o wykorzystanie całości czy części tego urlopu. Cechą relewantną, na którą wskazuje pytający sąd, jest konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem. Nieuzasadnione, a także nie racjonalne i sprzeczne z celem i treścią art. 179¹ oraz z art. 182^{1c} § 1 i 4 k.p. jest kryterium różnicowania sytuacji prawnej takich osób według treści złożonego wniosku urlopowego.

2. W piśmie z 2 stycznia 2019 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu.

3. W piśmie z 15 kwietnia 2019 r. Marszałek w imieniu Sejmu wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p.TK), z powodu niedopuszczalności wydania orzeczenia.

4. W piśmie z 27 czerwca 2019 r. Prokurator Generalny wniosł o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, z powodu niedopuszczalności wydania orzeczenia.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiot pytania prawnego.

1.1. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim (dalej: pytający sąd) w postanowieniu z 25 września 2018 r. przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, „czy art. 179¹ w związku z art. 182^{1c} § 1 i 4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (Dz. U. 2018.917 j.t. [dalej: k.p.]), interpretowany w ten sposób, iż złożenie przez matkę dziecka wniosku o udzielenie urlopu rodzicielskiego jednorazowo, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182^{1a} § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy, w przypadku rezygnacji przez matkę z korzystania z udzielonego jej urlopu rodzicielskiego, uniemożliwia udzielenie matce dziecka, niewykorzystanej części urlopu rodzicielskiego w późniejszym okresie, nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 rok życia, jest niezgodny z art. 2, 32 ust. 1 Konstytucji RP”.

1.2. Zaskarżony art. 179¹ k.p. miał następujące brzmienie:

„§ 1. Pracownica, nie później niż 21 dni po porodzie, może złożyć pisemny wniosek o udzielenie jej, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze wynikającym z art. 182^{1a} § 1.

§ 2. W przypadku złożenia wniosku, o którym mowa w § 1, pracownica może dzielić się z pracownikiem – ojcem wychowującym dziecko albo ubezpieczonym – ojcem dziecka korzystaniem z urlopu rodzicielskiego albo pobieraniem zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi tego urlopu, zgodnie z zasadami określonymi w art. 182^{1c} § 2 i 4.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do pracownika – ojca wychowującego dziecko, w przypadku gdy ubezpieczona – matka dziecka złożyła wniosek o wypłacenie jej zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze, o którym mowa w art. 30a ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

§ 4. W przypadkach, o których mowa w § 2 i 3, pisemny wniosek dotyczący:

1) rezygnacji z korzystania z urlopu rodzicielskiego w całości albo w części i powrotu do pracy - składa się pracodawcy w terminie nie krótszym niż 21 dni przed przystąpieniem do pracy;

2) udzielenia urlopu rodzicielskiego w całości albo w części - składa się pracodawcy w terminie nie krótszym niż 21 dni przed rozpoczęciem korzystania z urlopu albo jego części.

§ 5. Pracodawca jest obowiązany uwzględnić wnioski, o których mowa w § 1 i 4. Do wniosków dołącza się dokumenty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 186^{8a}”.

Zaskarżony art. 182^{1c} § 1 i 4 k.p. miał następujące brzmienie: „§ 1. Urlop rodzicielski jest udzielany jednorazowo albo w częściach nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 rok życia.

§ 4. Żadna z części urlopu rodzicielskiego nie może być krótsza niż 8 tygodni, z wyjątkiem:

1) pierwszej części urlopu rodzicielskiego, która w przypadku:

a) urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie nie może być krótsza niż 6 tygodni,

b) przyjęcia przez pracownika, o którym mowa w art. 183 § 1, na wychowanie dziecka w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, do 10 roku życia, nie może być krótsza niż 3 tygodnie;

2) sytuacji, gdy pozostała do wykorzystania część urlopu jest krótsza niż 8 tygodni”.

2. Dopuszczalność pytania prawnego.

2.1. Przepisy stanowiące przedmiot pytania prawnego zostały odpowiednio: art. 179¹ k.p. uchylony z dniem 26 kwietnia 2023 r. przez art. 1 pkt 25 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 641; dalej: ustawa zmieniająca); art. 182^{1c} § 1 i 4 k.p. znowelizowany z dniem 26 kwietnia 2023 r. przez art. 1 pkt 28 ustawy zmieniającej. Ustawa zmieniająca wdrażała w zakresie swojej regulacji dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1152 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 186 z 11.07.2019, s. 105) oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1158 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów oraz uchylającą dyrektywę Rady 2010/18/UE (Dz. Urz. UE L 188 z 12.07.2019, s. 79).

Obecnie art. 182^{1c} ma następujące brzmienie: „Urlop rodzicielski jest udzielany jednorazowo albo nie więcej niż w 5 częściach nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6 rok życia”.

2.2. Art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) stanowi, że Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał. Zgodnie z art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK Trybunał nie umarza postępowania z tej przyczyny, jeżeli wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności. A zatem, w warunkach obowiązującej u.o.t.p.TK możliwość kontynuowania przed Trybunałem postępowania, którego przedmiotem jest uchylony przepis, zarezerwowana została jedynie dla skarg konstytucyjnych. Niniejsze postępowanie zostało zainicjowane pytaniem prawnym, zatem nie spełnia przesłanek *lex specialis* z art. 59 ust. 3 u.o.t.p.TK.

Wobec utraty mocy obowiązującej przepisów będących przedmiotem pytania prawnego Trybunał na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p.TK umorzył postępowanie.

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał postanowił jak w sentencji.